

Dažnai taip nutinka, kad mūsų kalbos apie kovą, konfliktą ir karą skamba taip, tarsi jotume ant žirgo tuščioj Pirėnų dykumoj ir jaustumėmės apsupti rankomis mosuojančių milžinų, kurie visiems kitiems atrodo kaip vėjo malūnai. Nepaisant to, kad žiniasklaida nuolat grūmoja eile karinių arba teroristinių grėsmių (šį skirtumą ji pasirenka pasaugoti kaip kozirį ateičiai), atrodo, kad gyvename taikoje ir ramybėje, bent jau lyginant su kaimynais Ukrainoje ar tolimesniais nepažįstamaisiais Sirijoje, Irake ar Palestinoje. Ir tik keletui donkichotinių individų viskas atrodo persmelkta neišsprendžiamo konflikto.

Šiame tekste siekiama aprašyti keletą šio neredukuojamo ir pačią visuomenę persmelkiančio konflikto aspektų.

**kokia dar
taika?**

Dažnai taip nutinka, kad mūsų kalbos apie kovą, konfliktą ir karą skamba taip, tarsi jotume ant žirgo tuščioj Pirėnų dykumoj ir jaustumėmės apsupti rankomis mosuojančių milžinų, kurie visiems kitiems atrodo kaip vėjo malūnai. Nepaisant to, kad žiniasklaida nuolat grūmoja eile karinių arba teroristinių grėsmių (ši skirtumą ji pasirenka pasaugoti kaip kozirį ateičiai), atrodo, kad gyvename taikoje ir ramybėje, bent jau lyginant su kaimynais Ukrainoje ar tolimesniais nepažįstamaisiais Sirijoje, Irake ar Palestinoje. Ir tik keletui donkichotinių individų viskas atrodo persmelkta neišsprendžiamo konflikto.

SOCIALINĖS TAIKOS IDĖJA

Demokratinė valstybė yra grįsta idėja, jog visuomenė sudaro darnią ir taikią visumą. Valstybės akimis visi esame piliečiai, turintys tas pačias teises bei pareigas, ir bendrą interesą gyventi taikoje ir ramybėje. Žinoma, net ir aršiausi humanistai pripažįsta, jog tarp žmonių išsiplieskia konfliktai, tačiau jų manymu visi jie išsprendžiami politiniais metodais, tokiais kaip balsavimas, dalyvavimas politikoje, vieša diskusija, o ypatingais atvejais net ir viešai išreikštas nepasitenkinimas ir iškrautuotas protestas. Visa tai, sutinkama, yra „demokratinės vertybės“ – net jei praktikoje dauguma iš jų niekada nebuvo įgyvendintos, jos laikomos mažų mažiausiai tam tikra siekiamybe.

Tačiau ši idėja, idėja, jog vienos šalies teritorijoje gyvenantys

žmonės gyvena bendrame susitarime valstybės pagalba, nėra labai sena. Jos šaknys glūdi respublikonizmo idėjose, ypatingai Prancūzijos revoliucijos teoretikų bei istorikų darbuose. Būtent jie pirmi pradėjo kalbėti apie valstybę kaip apie universalų visuomenės lūkesčių išsipildymą. Valstybė jiems iš prievartinio keleto žmonių valios primetimo tapo visuotiniu susitarimu – kažkuo, kas yra naudinga ir siektina bet kam, kas yra laikomas suverenios tautos, t.y. visuomenės, nariu.

Iššūkis nebuvo mažas, kadangi pradėdant XVI-XVII amžiais, iki tol istorija buvo rašoma kruvino konflikto kalba. Tai ką mes vadiname visuomene, istorikams tuo metu buvo platus kovos laukas, kuriame jėgas nuolat mėgino dinastijos, kilmingieji, valstiečiai, o vėliau ir feodalai, amatininkai, bei rūmų administratoriai. Kalbant apie valdžią – ar tai būtų monarchija, ar aristokratija – kilo neišvengiamas rūpestis kaip nors paaiškinti tai, kad bet kokia valdžia yra įtvirtinta užgrobimo būdu. Karai tarp karalysčių ir tautų (kurios istorikams reiškė visiškai ką kito nei XIX romantistams ar šiuolaikiniams nacionalistams) niekam neleido pamiršti, jog valdžios pamatus sudaro prievarta ir engimas – nepaisant to, ar ši valdžia yra laikoma gera ar bloga.

Tačiau visa tai nereiškia, jog istorikams ir filosofams pritrūko paaiškinimų. Monarcho valdžia buvo pateisinama įvairiausiai būdais, nesigėdijant net ir arogantiškiausių gąsdinimų „visų karu prieš visus“ – paties šio gąsdinimo autoriaus Thomas Hobbes'o mintyje praktiškai neįmanomu žmogaus būviu, kuris vis dėlto monarcho prievartą darė priimtinesne nei potencialią grėsmę iš kaimyno.

Kaip bebūtų, respublikonizmo ir demokratijos saulėtekio metu istorikams reikėjo paaiškinti, koku būdu gali būti taip, kad demokratinė valdžia – su visais savo kalėjimais, policija ir armija –

nė vienas nėra grynas. Tačiau kiekvienas, bent iš dalies, yra vedamas asmeninio laisvės suvokimo ir atsakymo klūpėti.

Dėl to dažnai esame linkę kreipti dėmesį į įvairius „nepolitizuotus“ socialinius konfliktus, pasireiškiančius vandalizmo, vagysčių ar net iš pažiūros betikslinio smurto formomis, ir stengiamės juose pastebėti ir mums artimą socialinę įtampą. Tai nereiškia, kad šiuos veiksmus išaukštiname kaip veiksmo modelius, ar netgi kaip kažką „gero“. Tai nereiškia, jog mylime jų sukeltą chaosą. Tai reiškia tai, jog net ir nerangiausiame puolime prieš valdžią mes aptinkame laisvės troškimą, kuris neturi jokio noro būti išreikštas koku nors ideologiniu žodynu. Veiksmas mums yra tai, kas kyla iš individualaus suvokimo ir ryžto, ir dėl to negali būti aprašytas nei politiškai sukalibruotais, nei chaotiškais modeliais. Tačiau dėl tos pačios priežasties įvairių socialinio konflikto apraiškų nenurašome ir į „betikslinio vandalizmo“ kategoriją.

Mūsų kaip anarchistų uždavinį socialiniame kare mes laikome kukliu: skatinti saviorganizaciją ir tiesioginiu veiksmu grįstą perspektyvą, kurioje kiti to paties karo dalyviai nėra laikomi ideologiniu pašaru, bet žmonėmis, su kuriais galime kalbėtis, dalintis patirtimi ir vizija apie pasaulį be pinigų ir prievartos.

Mūsų manymu ši misija nėra priskirta niekam ir yra asmeninio apsisprendimo reikalas.

Tokiu būdu atmetame ir didelę dalį likusio marksistinio folkloro. Pavyzdžiui, mums atrodo absurdiška manyti, jog kapitalizmas įkūnija savo sunaikinimo sąlygas, t.y. jog vis labiau alinama darbininkų klasė paties kapitalo diktuojamų sąlygų yra vis labiau spaudžiama sukilti. Lietuva pati savaiame įkūnija šios pasakos paneigimą: ekonomiškai trypiamų žmonių masė mieliau renkasi prieš naujausią juodą avi burnojančios bandos vaidmenį, ir ne neketina įvardinti, kas yra už vargą atsakingi priešai. Tai mus verčia suprasti, kad vargas ir neviltis nestumia žmonių sukilti. Sukilti verčia aiškus priešų įvardinimas ir individualus pasiryžimas, vedamas degančio noro gyventi nepamatuojamai pilną ir orų gyvenimą. Dėl to mes atsisakome romantizuoti skurdą ir „paprastus žmones“. Neviltis mums nekelia jokio susižavėjimo – susižavėjimą kelia tik ryžtas, su kuriuo prieš ją kovojama.

Taigi, net ir kalbėdami apie klasinę įtampą, joje vertiname individualų ryžtą veikti prieš išnaudotoją, o ne sąlygas, kurios pasak marksistų turėtų versti žmones sukilti. Iš dalies dėl to socialinio karo neredukuojame į klasių kovą.

Tačiau kita priežastis, kodėl šie žodžiai mums atrodo turintys esminių skirtumų, yra tai, jog egzistuoja daugybė socialinių konfliktų, kurie nekyla klasiniu pagrindu. Mokinio maištas prieš mokyklą, pavyzdžiui, dažniausiai nėra klasinis konfliktas. Tačiau tai yra maištas prieš mokyklos valdžią, ir yra grįstas individo atsisakymu jai nusilenkti. Lygiai taip pat, veiksmai prieš policiją gali būti grįsti su klase nieko bendro neturinčiu įsitikinimu arba ketinimu.

Visuose šiuose dalykuose mes matome individų arba jų grupių maištą prieš juos kaustančią valdžią. Nė vienas iš jų nėra tobulas ir

nėra grįsta prievarta bei smurtu. Taip pamažu susiformavo idėja, jog valstybė – demokratinė valstybė – yra tam tikras visuomenės valios išsipildymas. Tačiau tam, kad ši tezė būtų nuosekliai suformuluota, pirmiausia visuomenę reikėjo aprašyti kaip vientisą, suverenią instituciją, kurioje konfliktai tarp dinastijų, klasių, kilmingųjų ir visų kitų gali būti sprendžiami nebe smurto, bet demokratinės politikos būdu.

Tokiu būdu tarp revoliucijos mąstytojų atsirado idėja, jog apie visuomenę galime galvoti ne kaip apie karo lauką, bet kaip apie Atėnų turgų, kuriame racionalūs piliečiai susirenka diskutuoti visiems svarbiais klausimais ir priima visus (iki tam tikro lygmens) priimtinius sprendimus. Ši idėja išliko iki šių dienų ir sudaro nemažą dalį šiuolaikinės politinės filosofijos nuo kairės iki dešinės.

Iki šių dienų liko ir kita tuo metu gimusi idėja, kuri yra atsakymas į sekantį klausimą: jei visuomenė sudaro darnią visumą, kas tuomet yra visi tie, kurie patenka už visuomenės ribų arba aktyviai puola jos institucijas? Žinoma, kad tai yra „nusikaltėliai“. Tai yra žmonės, kurie arba neteikia visuomenei jokios realios naudos (bedarbiai, neįgalieji, bepročiai), arba sąmoningai renkasi pažeisti jos taisykles (vagys, sabotuotojai, maištautojai). Akivaizdu, kad didelė masė žmonių visada buvo kažkur visuomenės paribiuose, kadangi jau vien riba tarp darbininko ir bedarbio gali būti ištrinta vienu rankos mostu – nekalbant apie tai, jog įvairios „krizės“ visada veikia kaip visuomenės užriebio perpašymo operacijos, kurių metu net ir tie, kurie jautėsi pačioje visuomenės širdyje, gali būti nuspausti į dugną ir išmesti kaip nustipę žvėrys.

Šios idėjos sudarė pagrindą moderniai kalėjimų sistemai, kurioje visuomenės priešai iš pradžių izoliuojami, o po to „integruojami“ į visuomenę (nors tai išlieka beveik nepajudėjusiu klausimu). Tačiau tuo pačiu tai leido demonizuoti, kriminalizuoti ir viešai pasmerkti

visus tuos, kurie atsiduria nepaisant ideologinės uždangos egzistuojančio socialinio konflikto sukūryje – ir visa tai padaryti socialinės taikos, visuomenės darnos ir visuotinės gerovės vardu.

Mes, tuo tarpu, savo kailiu patiriame ir aplink save matome eilę neredukuojamų konfliktų tarp bosų ir darbuotojų, tarp valstybės ir tų, kurie jai nėra reikalingi, taip pat ir tarp to kas gan neapibrėžtai laikoma visuomene ir visų tų, kurie sąmoningai pasirinko pažeisti jos taisykles ir buvo pažymėti kaip nusikaltėliai. Jau vien sakdami, jog šie konfliktai negali būti išspręsti autoritarinės visuomenės viduje ir dėl to negali būti redukuoti, esame arba priskiriami prie socialines normas atmetusių nusikaltėlių, arba laikomi išprotėjusiais ir po dykumą klajojančiais riteriais, ten kur stovi vėjo malūnai matančiais rankomis mosuojančias pabaisas.

KAS YRA TIE VĖJO MALŪNAI, KURIE MUMS REGISI KAIP SIAUBINGOS PABAISOS?

Tai yra darbas, kurį dirbame ne sau, bet kitiems. Darbas, kurio pagalba tie, kuriems priklauso ir kurie valdo įmones – bosai – ne tik pelnosi mūsų sąskaita, bet ir diktuoja sąlygas, kaip, kur, kada ir už kiek turėtume jiems nusizeminti. Žinoma, mes turim tiek daug pasirinkimų šiuo klausimu, tačiau kiekvieną iš jų turime priimti nuleidę galvas: „Aš norėčiau dirbti jūsų kavinėje, nes manau, kad tai puiki galimybė...“ Gali būt kūrybingas, jei tavo kūryba atneš jiems pelną. Privalai būti dinamiškas, nes boso užgaidos ir gamybos poreikiai yra nenuspėjami. Gali būt savimi, tačiau tik tuo atveju, jei tavo dvasia atitinka jų poreikius. Ir niekada nepamirškime visų tų, iš kurių nereikalaujama nei kūrybos, nei dinamiškumo, nei talento – visų tų, kuriems skirta tylėti ir atlikti savo pagalbinę funkciją darbą atliekančioms mašinoms.

Bosams visada reikia savo vietą žinančių bestuburių, kurie būtų pasiruošę gaminti jų prekes ir paslaugas. Kai kurie iš jų šiais laikais

saviorganizacija ir tiesioginiu veiksmu grįstą kovą, kuri negali būti atstovaujama jokio, net ir „neparlamentinio“, politiko, ir kuri negali būti redukuota į profesionalų, pasirinktas problemas išryškinantį aktyvizmą. Dėl to visus šiuos veiksmus, kurie nekyla iš anarchistų stovyklos, mes priimame kaip tokius, t.y. neišreikšiamus jokia ideologine kalba, tačiau už save kalbančius pasirinktais taikiniais.

SOCIALINIS KARAS AR KLASIŲ KOVA?

Dalis dalykų apie kuriuos kalbėjome, gali būti apibendrinti žodžiu „klasių kova“. Tačiau yra keletas priežasčių, dėl kurių renkames socialinio karo, o ne klasių kovos sąvoką.

Kai kurie anarchistai atsisako kalbėti apie klasių kovą dėl to, kad šią sąvoką laiko marksistiniu palikimu. Dar kiti atsisako kalbėti apie klasę apskritai, manydami, jog ši sąvoka nebeatitinka tikrovės ir dėl to turėtų būti pakeista kuo nors adekvatesniu.

Mūsų manymu klasės neabejotinai egzistuoja. Klasės egzistuos tol, kol vieni žmonės išnaudos kitus ir dėl to egzistuos ekonominė ir kultūrinė nelygybė. Tai, jog vieni iš šios visuomenės narių važinėja švytinčiais automobiliais, kai kiti ieško maisto konteineriuose, be jokios abejonės reiškia klasių egzistavimą. Be to, pasikartodami paminėsime ir tai, kad mes esame už klasių panaikinimą, tačiau ne vienodinančios lygybės, bet išlaisvinančio abipusiškumo pagrindu.

Į ekonomines klases susiskirsčiusi visuomenė neabejotinai yra didelės dalies socialinių konfliktų pagrindas. Vagystės iš prekybos centrų ir „taupymo politika“, smurtas prieš bosą ir smurtas prieš darbuotoją, neteisėti streikai ir etatų mažinimas – tai yra klasiniu pagrindu vykstantys socialiniai konfliktai. Tačiau, skirtingai nei marksistai (ir, deja, nemaža dalis anarchistų), mes nemanome, jog būtent išnaudojamiesiems yra priskirta istorinė misija nugalėti kapitalą (ir valstybę marksistinės pakraipos anarchistų atveju).

mes matome karą prieš vargingiausius. Kai policija suima smulkius žolės prekeivius maloniai palikdama narkomafiją ramybėje, mes matome operaciją prieš valdžios kontrolėn nepatenkančias pragyvenimo formas. Kai žiniasklaida demonizuoja, o šou verslo atstovai išjuokia kelius blokuojančius ūkininkus, mes matome subtilų puolimą prieš bet kokį nepaklusnumą.

Tačiau lygiai taip pat, kai *marozai* mėto akmenis į Seimo langus ir policiją, mes matome pagrįstą pyktį, nukreiptą prieš tikruosius priešus, net jei šių žmonių motyvai yra „paviršutiniški“ ar „politiškai nemotyvuoti“. Kai darbuotojai dėl vienokių ar kitokių priežasčių ima vogti boso įrankius arba tyčia juos gadinti, mes matome pastangas atsikovoti savo orumą. Kai vietoj „taip, šefe“ įžeidžiamas mento orumas (tarsi jis tokį turėtų), mes matome maištą prieš valdžios smurto pajėgas.

Dėl to mes sakome, kad kasdien, net ir ramiausiomis dienomis, vyksta socialinis karas. Tai yra niekada nepaskelbtas, tačiau seniai pradėtas konfliktas tarp valdžios bei kapitalo ir visų tų, kurie jiems nepaklūsta. Socialinio karo nepaskelbė nei viena, nei kita stovykla, tačiau jis vyksta nuolat, ir – o tai sudaro pačią iššūkio esmę – šis konfliktas negali būti nugesintas jokiais politinėmis priemonėmis ir dėl to negali būti išspręstas nesunaikinus prievarta ir išnaudojimu grįstos visuomenės.

Tai nereikia, kad norėtume idealizuoti kurią nors iš šiame konflikte dalyvaujančių stovyklų. Mes nemanome, kad tarp mūsų ir visų kitų nepaklusniųjų egzistuoja vientisa vienovė. Tačiau vienovė neegzistuoja ir tarp mūsų kaip anarchistų. Visų pirma mes esame į socialinį konfliktą įveltą individai. Kaip anarchistai mes renkames tam tikras priemones jame dalyvauti, nuo visų kitų nei atsiribodami, nei juos uzurpuodami kaip „savus“. Priešingai – mūsų tikslas yra panaikinti ribą tarp mūsų ir kitų, skatinant bendrą,

gali pasirodyti kaip įžūlus kretinai, kiti – kaip simpatiški bičiuliai, tačiau tiek vienu, tiek kitu atveju jų tikslas yra ištraukti kuo daugiau pelno.

Kapitalistinė mitologija, pasak kurios išnaudotoju gali tapti kiekvienas pakankamai pastangų įdėjęs išnaudojamasis, niekada nepaslėps fakto, jog nepaisant pastangų, kapitalui visada reikės pašaro savo augimui. Lygiai taip pat, išnaudotojo šypsena, malonus bendravimas ir „jauki aplinka“ nepakeis fakto, jog jam tu esi tik pigus arba pigesnis pašaras.

Todėl žiūrėdami į darbą, į jo savininkus ir kolaborantus – darbo biržą, įdarbinimo iniciatyvas, profesinio mokymo planavimą ir t.t. – matome malūną, tačiau tai yra malūnas, kuris norėtų sumalti mus pačius. Matome konfliktą, kuris negali būti užglaistytas jokia retorika ir jokia mitologija, teigiančia, jog išnaudojančiųjų interesas yra ir mūsų interesas.

Tai yra valstybė, kuri kartu su išnaudotojais sprendžia mūsų likimus. Ji sprendžia, kokią dalį uždirbtų kapeikų turėsi atiduoti tam, kad ji funkcionuotų. Ji sprendžia, kas yra teisinga ir neteisinga, leistina ar neleistina. Pavogti duonos, žinoma, yra blogiau nei iš daugiau nei trijų milijonų žmonių atimti milijardus litų, kadangi tokį nusavinimo sprendimą „krizės“ metu atlikę politikai, o taip pat ir šį sprendimą vykde bei vykdančys jų šulai net nesibaimina dėl pasekmių, kai tuo tarpu duonos vagis už savo „nusikaltimą“ gali gauti pataisos darbų. Prekybcentrių sąvininkams neleisti savo darbuotojams pajudėti iš vietos aštuonias valandas, žinoma, nėra nusikaltimas valstybės akimis, tačiau mento įžeidimas baigsis bauda ir greičiausiai nemokamu „nukritimu nuo laiptų“ pakeliui į nuovadą.

Ką jau kalbėti apie visą eilę „reformų“, kurios gan magiškai atitinka slapčiausias bosų svajones – švietimo reformas, kurių metu

nusprendžiama, kas tau turėtų būti įdomu bei svarbu (ir tuo pačiu yra įdomu bei svarbu kapitalui); darbo kodekso reformas, kurių metu sprendžiama, kada ir kaip bosas gali tave praspirti tam, kad eitum nusizeminti kitur; saugumo reformas, kurios dažniausiai būna labai paprastos: daugiau kamerų, daugiau sekimo, daugiau policijos ir daugiau bausmių; ir t.t.

Ir nepamirškime kasdieniškiausių bei brutaliausių valstybės smurto formų, t.y. policijos ir kalėjimų. Policija, ta tariamai neišvengiama jėga, yra skirta tik tam, kad gintų susitarimus, kurių mes nepriėmėm (įstatymus), ir nuosavybę, kuri mums nepriklauso. Kalėjimas, ta visuomenės gėda, kurią nuolat stengiamasi pamiršti – nes ji primena, kokia didelė visuomenės dalis yra jos priešai (apie 10 000 žmonių Lietuvoje), tačiau taip pat ir tai, kad izoliacija bei pažeminimas niekada neišsprendė jokios socialinės problemos iš pagrindų ir viso labo paguodė keliaklupščiaujančius teisuolius dėl to, kad „kaltieji buvo nubausti“ – yra skirtas įkalinti tuos, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių nusprendė pažeisti įstatymą, dažniausiai vagyste ar apiplėšimu pakeitę nusizeminimą darbe.

Už kiekvieno įstatymo stovi eilė jį ginančių ginkluotų mentų. Kitaip įstatymas būtų tik keletas politikų protinė gimnastika. Tačiau kas ir kaip priėmė šiuos „susitarimus“? Tai tikrai ne mes, bet „politikai kuriuos išrinkome“. Tai žmonės, kuriuos buvome priversti pasirinkti kaip mažiausią iš blogybių (nebeapsimetinėkime, tai jau ilgą laiką yra dominuojanti rinkimų logika), kurie buvo išrinkti ne dėl to, kad nori to, ko norime mes, bet dėl to, kad mūsų balso niekas nenorėjo klausyti, dėl to, kad mūsų į diskusiją niekas nepriėmė ir nepriims tol, kol nepradėsime kalbėti jų kalba – kol gėrio verslui nepradėsime laikyti gėriu visiems, ir kol savo pačių individualumą, savo neredukuojamą pasaulėvaizdį imsime laikyti kažkuo, ką įmanoma „deleguoti“ mus atstovauti besiteikiantiems kretinams.

Policija saugo šių kretinų sprendimus smurto pagalba. Tiems, kurie su jų sprendimais nesutinka, yra tik vienas pasirinkimas: nuspręsti, kaip elgtis įstatymo akivaizdoje, niekada nepamirštant, jog už jo stovi reali grėsmė. Visi įstatymai – tiek „geri“, tiek ir „blogi“ – yra įtvirtinami prievartos ir smurto pagrindu, nepaisant to, ar jie laikomi etiškai pagrįstais, ar vulgariai šališkais.

Tačiau mes nekalbame tik apie apgailėtiną Lietuvos visuomenės atstovų spektrą, besidriekiantį nuo dešinės iki radikalių dešinės. Mums nusispjaut ant „tikrųjų kairės vertybių“. Individų negali atstovauti jokia politinė partija. Mūsų manymu, etika – sprendimas kaip gyventi – negali būti redukuota iki ją atstovauti besiteikiančios ideologijos (įskaitant ir anarchizmą). Mūsų įsitikinimas, kad laisvas ir apibūtinamas susitarimas dėl bendro gyvenimo kartu negali būti pakeistas net ir „demokratiškiausiomis“ demokratijos formomis, yra priešiškas ne tik dešinės vulgarumui, bet ir subtiliai kairės prievartai, lygiai taip pat užtikrinančiai valdžios viešpatavimą. Mums nėra jokio skirtumo tarp valdžios smurto bosų ir valdžios smurto mūsų labui.

Dėl visų šių priežasčių žvelgdami į darbą ir jo skelbimus, į bosus ir darbo biržas, į politikus, ministrus, policiją ir kalėjimus mes matome vėjo malūnus, kurie pasirošę mus sumalti. Visi šie dalykai veikia tik valdžios smurto pagalba. Šis smurtas pasireiškia tiek vulgariomis formomis, tokiomis kaip policija ir kalėjimai, tiek ir subtiliomis procedūromis, tokiomis kaip nauji įstatymai bei reformos, technologiniai sprendimai (kamos, sekimas, biometriniai duomenys ir t.t.) bei paskiros karinės ar policijos operacijos ir daug kitų dalykų, kuriuos retai pastebėsime kasdienybėje.

Kai valdžia nusprendžia, jog darbo biržoje neprisiregistravę bedarbiai privalės mokėti privalomąjį sveikatos draudimo mokestį,